



EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

1959 • 50 • 2009

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

**СПРАВА «МИХАНІВ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF MIKHANIV v. UKRAINE)**

(Заява № 75522/01)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

6 листопада 2008 року

ОСТАТОЧНЕ

06/04/2009

Текст рішення може підлягати редакційним виправленням

У справі «Миханів проти України»

Європейський суд з прав людини (п'ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

- п. Райт Маруст (Rait Maruste), *Голова*,
- п. Карел Юнгвірт (Karel Jungwiert),
- п. Володимир Буткевич (Volodymyr Butkevych),
- п. Марк Віллігер (Mark Villiger),
- пані Ізабель Берро-Лефевр (Isabelle Berro-Lefivre),
- пані Миряна Лазарова-Трайковська (Mirjana Lazarova Trajkovska),
- пані Здравка Каладжиева (Zdravka Kalaydjieva), *судді*,

та пані Клаудія Вестердік (Claudia Westerdiek), *Секретар секції*,

після обговорення за зачиненими дверима 20 травня 2008 року та 7 жовтня 2008 року

постановляє таке рішення, ухвалене в останню вказану дату:

ПРОЦЕДУРА

1. Справу розпочато за заявою (№ 75522/01), поданою до Суду 26 лютого 2001 року громадянином України та Росії паном Миханівим Андрієм Антоновичем (далі — заявник) відповідно до статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція).

2. Заявника представляв пан Кутах Д. А., юрист, який практикує у м. Києві. Уряд України (далі — Уряд) представляли його Уповноважені — пані В. Лутковська, пані З. Бортновська та п. Ю. Зайцев.

3. Заявник, зокрема, стверджував, що він не отримував належне медичне лікування у Житомирському СІЗО, що тримання його під вартою було незаконним та необґрунтовано тривалим, а також що тривалість кримінального провадження у його справі була надмірною.

4. 20 травня 2008 року Суд постановив ухвалу про часткову прийнятність заяви.

5. Відповідно до пункту 1 статті 36 Конвенції Уряду Російської Федерації було запропоновано скористатись правом взяти участь у провадженні. Уряд РФ відхилив цю пропозицію.

6. Заявник надав додаткові письмові зауваження (пункт 1 правила 59). Уряд не надав додаткових зауважень у цій справі. Після консультацій зі сторонами палата вирішила, що немає необхідності проводити слухання по суті справи (пункт 3 правила 59 *in fine*).

ФАКТИ

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

7. Заявник, 1966 року народження, проживає у м. Києві.

8. Заявник є колишнім віце-президентом ДАК «Хліб України», державного підприємства, яке займається торгівлею зерном.

A. Кримінальне провадження за обвинуваченням заявника

9. 11 січня 2000 року Генеральна прокуратура порушила кримінальну справу стосовно заявника та іншого працівника ДАК «Хліб України» за ознаками вчинення розкрадання державного майна у особливо великих розмірах шляхом перерахування суми, що приблизно становить 44 000 євро, на рахунок приватного підприємства «Укрзовнішторг» (далі — «справа Укрзовнішторг») на підставі фіктивного договору, а також стосовно заявника за ознаками використання підробленого диплому вищого навчального закладу у 1996 році для зайняття посади державного службовця.

10. 17 січня 2000 року заявника було затримано.

11. 19 січня 2000 року слідчий, який розслідував справу, пред'явив заявнику обвинувачення у розкраданні державного майна в особливо великих розмірах та використанні підроблених документів.

12. 20 січня 2000 року заступник Генерального прокурора дав санкцію на взяття заявника під варту строком на два місяці на підставі тяжкості обвинувачення та наявності ризику, що заявник переховуватиметься від слідства і суду або перешкодить встановленню істини в кримінальній справі. Заявник оскаржив цю постанову до Печерського районного суду міста Києва (далі — Печерський районний суд).

13. 14 березня 2000 року заступник Генерального прокурора продовжив строк тримання заявника під вартою до п'яти місяців.

14. 15 березня 2000 року Генеральна прокуратура порушила ще дві кримінальні справи стосовно заявника за ознаками вчинення розкрадання державного майна в особливо великих розмірах шляхом укладання фіктивних контрактів з компаніями «INTERNOVA TRADING CO. LTD» та «Анміх-Росія» (відповідно «справа Інтернова» та «справа Анміх»). Ці справи було об'єднано в одне провадження зі «справою Укрзовнішторг».

15. 27 березня 2000 року Печерський районний суд, розглянувши скаргу заявника, скасував санкцію на взяття заявника під варту від 20 січня 2000 року. Суд встановив, що у справі немає підстав вважати, що у разі звільнення, заявник переховуватиметься від слідства або перешкоджатиме встановленню істини у справі. Зокрема, суд зазначив, що заявник має постійне місце проживання в Україні та на його утриманні знаходяться дружина та дитина, які проживають у м. Києві.

Заявник ніколи не ухилявся від викликів до слідчого та не робив спроб перешкоджати слідству. Більш того, суд встановив, що при обранні запобіжного заходу у виді взяття під варту не було враховано наявності у заявника низки серйозних захворювань.

16. У цей самий день, не звільняючи заявника з Київського СІЗО, слідчий знову затримав заявника, цього разу за підозрою у причетності до «справи Інтернова». У цей же день заступник Генерального прокурора дав санкцію на взяття заявника під варту строком на два місяці на підставі тяжкості злочину, у вчиненні якого підозрюється заявник, наявності ризику, що заявник переховуватиметься від слідства і суду або перешкодить встановленню істини в кримінальній справі.

17. 28 березня 2000 року заявнику було пред'явлено обвинувачення у розкраданні державного майна в рамках «справи Інтернова».

18. 30 березня 2000 року заступник Генерального прокурора вніс протест до Київського міського суду на постанову Печерського районного суду від 27 березня 2000 року.

19. 10 квітня 2000 року Президія Київського міського суду скасувала постанову Печерського районного суду від 27 березня 2000 року та залишила санкцію на взяття заявника під варту від 20 січня 2000 року без зміни. Суд встановив, що дружина заявника і двоє його дітей проживають в Естонській Республіці. В Україні заявник проживав у м. Києві з іншою жінкою та їх сином, при цьому він був прописаний у м. Дніпропетровську. Його постійне місце проживання було зареєстровано як в Україні, так і в Естонській Республіці, він мав три закордонні паспорти (один Російської Федерації і два України: звичайний та службовий), а також відкритий рахунок у банку Естонської Республіки. З огляду на вказане, заявник у разі звільнення міг переховуватись від слідства. Більш того, Київський міський суд зазначив, що суд першої інстанції залишив без уваги те, що заявник у своїй скарзі просив не про «скасування санкції прокурора на арешт», а про «зміну запобіжного заходу», а це питання на стадії проведення у справі попереднього слідства не належить до компетенції суду.

20. 29 травня та 29 серпня 2000 року заступник Генерального прокурора продовжив строк тримання заявника під вартою до восьми та одинадцяти місяців відповідно.

21. 27 жовтня 2000 року слідчий з метою виключення можливості спілкування між заявником та іншим обвинуваченим у справі постановив перевести заявника з Київського СІЗО до Житомирського обласного слідчого ізолятора № 8 (далі — Житомирське СІЗО) на період з 30 жовтня до 30 листопада 2000 року.

22. 1 листопада 2000 року заявника було переведено до Житомирського СІЗО.

23. 27 листопада 2000 року заступник Генерального прокурора продовжив строк тримання заявника під вартою до дванадцяти місяців.

24. 14 грудня 2000 року слідчий постановив перевести заявника назад до Київського СІЗО.

25. Тим часом, у невизначену дату в грудні 2000 року захисник заявника оскаржив санкції прокурора на обрання запобіжного заходу у виді взяття під варту від 20 січня 2000 року та 27 березня 2000 року.

26. 27 грудня 2000 року Печерський районний суд розглянув зазначену скаргу в присутності прокурора та захисника заявника. Суд зазначив, що, хоча національне законодавство дозволяє лише на підставі тяжкості злочину застосувати запобіжний захід у виді взяття під варту до особи, яка обвинувачується у розкраданні державного майна в особливо великих розмірах, також мають братися до уваги інші передбачені законодавством підстави. Печерський районний суд, зокрема, вказав, що у справі немає достатніх доказів того, що у разі звільнення заявник буде переховуватись від слідства або перешкоджатиме встановленню істини у справі. Заявник мав постійне місце проживання в Україні та не міг на законних підставах виїхати за межі України, оскільки строк дії його закордонного паспорту закінчився. Заявник проживав зі своєю дружиною та двома дітьми в Україні. Також заявник має на утриманні свого батька та матір дружини, які проживають в Україні. Більш того, заявник мав серйозні захворювання. Печерський районний суд піддав сумніву наданий прокуратурою висновок судово-медичної експертизи, в якому зазначено, що стан здоров'я заявника дозволяв тримати його під вартою, оскільки під час перебування у Житомирському СІЗО заявника не було забезпечено призначеними йому ліками. Ґрунтуючись на вищезазначеному, Печерський районний суд скасував санкції на взяття заявника під варту від 20 січня 2000 року та 27 березня 2000 року. У цю ж дату заступник Генерального прокурора вніс протест на цю постанову суду.

27. 28 грудня 2000 року заявника, який досі тримався під вартою у Київському СІЗО, було затримано слідчим за підозрою у причетності до «справи Анміх». Цього ж дня заявнику було пред'явлено обвинувачення у вчиненні злочину.

28. 5 січня 2001 року Генеральний прокурор продовжив строк тримання заявника під вартою до п'ятнадцяти місяців.

29. 15 січня 2001 року Президія Київського міського суду, розглянувши протест прокурора, скасувала постанову Печерського районного суду від 27 грудня 2000 року, посилаючись по суті на ті самі підстави, що і в своїй постанові від 10 квітня 2000 року. Суд також зазначив, що така підстава для взяття під варту, як тяжкість злочинів, у вчиненні яких обвинувачується заявник, відповідає вимогам статті 155 Кримінально-процесуального кодексу і може бути єдиною підставою для обрання такого запобіжного заходу.

30. 5 квітня 2001 року Генеральний прокурор продовжив строк тримання заявника під вартою до вісімнадцяти місяців.

31. 31 травня 2001 року Генеральна прокуратура порушила кримінальну справу відносно заявника та пана Л. за ознаками відповідно дачі та одержання хабарів. Цю справу було об'єднано в одне провадження з кримінальною справою стосовно заявника.

32. 18 червня 2001 року заявнику і його захиснику було надано доступ до 120 томів матеріалів справи. Проте заявник відмовився ознайомлюватись з цими матеріалами, стверджуючи, що не було дотримано важливих формальностей. У ту ж дату слідчий відхилив цю скаргу заявника у зв'язку з її необґрунтованістю.

33. 16 липня 2001 року прокурор направив обвинувальний висновок у справі заявника до апеляційного суду міста Києва (колишній Київський міський суд).

34. У невизначену дату заявник звернувся з клопотанням про надання йому матеріалів кримінальної справи, яке було задоволено, та з 20 липня до 26 вересня 2001 року заявник та його захисник ознайомились із матеріалами справи.

35. У невизначену дату у вересні 2001 року апеляційний суд м. Києва направив справу заявника на розгляд до Радянського місцевого суду м. Києва.

36. 11 жовтня 2001 року заступник Генерального прокурора вирішив, що тільки «справа Укрзовнішторг» може розглядатись в суді, та просив суд повернути справу в зв'язку з необхідністю продовження досудового слідства.

37. 12 жовтня 2001 року змінений обвинувальний висновок було направлено до Святошинського районного суду міста Києва¹ (далі — Святошинський районний суд).

38. 1 листопада 2001 року у Святошинському районному суді відбувся попередній розгляд справи. Суддя встановив, що справа може бути призначена до судового розгляду, та постановив залишити без змін обраний заявнику запобіжний захід у виді взяття під варту. Суд відхилив клопотання заявника про звільнення з-під варти на тій підставі, що, хоча загальна тривалість тримання заявника під вартою становила 21 місяць, строк його тримання під вартою протягом досудового слідства не перевищував 18 місяців, що відповідає статті 156 Кримінально-процесуального кодексу. Суддя зазначив, що переведення заявника до Житомирського СІЗО було необхідним для належного проведення слідства та що не було ознак неналежного поводження. Суддя дійшов висновку про відсутність медичних чи інших підстав для звільнення заявника з-під варти.

39. Розгляд справи у суді розпочався 26 листопада 2001 року.

¹ У жовтні 2001 року в ході реорганізації районів у місті Києві Радянський місцевий суд, в який була направлена справа заявника, було об'єднано з іншим місцевим судом, внаслідок чого було створено новий Святошинський районний суд.

40. У ході судового засідання 18 січня 2002 року Святошинський районний суд відмовив у задоволенні клопотання заявника про звільнення з-під варти, оскільки не було нових обставин, які б могли бути підставою для зміни запобіжного заходу. Також суд задовольнив вимогу прокурора про перенесення розгляду справи на 1 лютого 2002 року для надання можливості новому прокурору ознайомитись з матеріалами справи.

41. 1 лютого 2002 року Святошинський районний суд з власної ініціативи постановив повернути кримінальну справу на додаткове розслідування. Також суд звільнив заявника з-під варти та змінив йому запобіжний захід на підписку про невиїзд.

42. 2 лютого 2002 року заявник намагався виїхати з України поїздом до Росії, проте на кордоні його було затримано та повернуто до м. Києва.

43. У невизначену дату прокуратура оскаржила постанову суду про повернення справи на додаткове розслідування, стверджуючи, що справа може розглядатись судом по суті. Заявник також оскаржив цю постанову, стверджуючи, що суд повернув справу в зв'язку з небажанням виправдати його. 18 квітня 2002 року апеляційний суд міста Києва задовольнив апеляційне подання прокурора та апеляційну скаргу заявника, скасував постанову від 1 лютого 2002 року, а справу повернув на розгляд до суду першої інстанції.

44. 30 квітня 2002 року Святошинський районний суд провів попередній розгляд справи. 14 серпня 2002 року Генеральній прокуратурі було надано судове доручення до 19 вересня 2002 року виконати додаткові слідчі дії для зібрання додаткової інформації. Проте тільки 24 грудня 2002 року суду було надано необхідну інформацію і він міг почати розгляд справи.

45. 11 лютого 2003 року Святошинський районний суд постановив виправдувальний вирок у справі заявника. Прокуратура оскаржила цей вирок. 28 червня 2003 року апеляційний суд міста Києва залишив цей вирок без змін.

46. 13 липня 2004 року Верховний Суд розглянув касаційне подання прокурора, скасував рішення судів нижчих інстанцій та повернув справу на додаткове розслідування.

47. У невизначену дату в жовтні 2004 року матеріали справи надійшли до Генеральної прокуратури. 28 жовтня 2004 року слідчий пере-кваліфікував обвинувачення заявника відповідно до нового Кримінального кодексу від 2001 року. Того ж дня заявника було викликано для дачі показань, проте він не з'явився. Згідно з інформацією Уряду, після цього Генеральною прокуратурою було призначено низку судових експертиз, допитувались свідки та проводилась виїмка документів. До державних органів Швейцарії були надіслані запити, у відповідь були отримані необхідні документи.

48. У невизначену дату заявник, скориставшись останніми змінами, внесеними до Кримінально-процесуального кодексу, оскаржив постанову Генеральної прокуратури від 11 січня 2000 року про порушення кримінальної справи стосовно нього. 24 листопада 2005 року Печерський районний суд задовольнив скаргу заявника та скасував оскаржувану постанову. Прокуратура оскаржила це рішення.

49. 2 лютого 2006 року апеляційний суд м. Києва скасував рішення Печерського районного суду від 24 листопада 2005 року та відмовив у задоволенні скарги заявника.

50. 29 березня та 22 червня 2007 року заявник звернувся до слідчого з заявою про закриття кримінальної справи у зв'язку із закінченням строків притягнення до кримінальної відповідальності. У відповідь слідчий повідомив, що цю заяву буде розглянуто і з цього питання буде прийнято рішення відповідно до чинного законодавства.

51. 13 травня 2008 року заявника було притягнуто в якості обвинуваченого у зловживанні посадовим становищем і піддробленні документів та обрано щодо нього запобіжний захід у виді підписки про невиїзд.

52. Слідство у справі заявника досі триває.

В. Адміністративне провадження щодо законності тримання під вартою

53. 18 липня 2001 року захисник заявника, посилаючись на частину 1 статті 29 Конституції, подав скаргу на бездіяльність адміністрації Київського СІЗО, а саме на те, що заявника не було звільнено після 17 липня 2001 року, коли загальний строк його тримання під вартою вже досяг вісімнадцяти місяців. 20 серпня 2001 року Шевченківський районний суд міста Києва залишив без розгляду цю скаргу, оскільки повноваження захисника заявника на представлення його інтересів обмежувались кримінальним провадженням в апеляційному суді міста Києва. Ця ухвала не була оскаржена заявником.

54. 26 жовтня 2001 року Печерським районним судом аналогічну скаргу на дії Генеральної прокуратури було повернуто без розгляду у зв'язку з тим, що вона мала розглядатись в рамках кримінального провадження, яке на той час тривало у Радянському місцевому суді.

С. Медичне лікування

55. Після затримання заявника в січні 2000 року його стан здоров'я почав погіршуватись. Згідно з постановою Печерського районного суду від 27 березня 2000 року вже у березні 2000 року заявник почав отримувати в Київському СІЗО медичне лікування у зв'язку зі своїми захворюваннями.

56. У відповідь на численні клопотання заявника 15 червня 2000 року слідчий у справі призначив медичну експертизу його стану здоров'я. В експертному висновку № 83 від 16 червня 2000 року комісія Київського міського бюро судово-медичних експертиз зазначила, що у заявника посттравматична енцефалопатія, ерозивна дуоденопатія з дуоденогастральним рефлюксом, а також серцева патологія. Заявнику було призначено дієту та медикаменти від патології серця. Експерти також запропонували провести обстеження посттравматичної енцефалопатії заявника у спеціалізованій неврологічній медичній установі.

57. За вимогою слідчого 29 серпня 2000 року експертна комісія Київського центру судово-психіатричних експертиз за участю спеціаліста-невропатолога з районної лікарні склала висновок судово-медичної експертизи (№ 957). Комісія дійшла висновку, що заявник хворіє на посттравматичну енцефалопатію (після травми голови, яку він отримав у п'ятнадцятирічному віці). За інформацією заявника, ця хвороба спричиняла сильний головний біль та тремтіння рук. Заявнику було призначено відповідні ліки. Також було зазначено, що заявник міг триматись під вартою та повинен отримувати лікування.

58. 1 листопада 2000 року заявника було переведено до Житомирського СІЗО.

59. 20 грудня 2000 року захисник заявника звернувся до начальника Житомирського СІЗО з проханням повідомити, чи забезпечують вони заявника призначеними йому медикаментами.

60. Листом від 25 грудня 2000 року начальник Житомирського СІЗО повідомив, що заявника обстежили лікарі СІЗО, які поставили йому діагноз енцефалопатія. Згодом заявника обстежив кардіолог, який підтвердив висновок київських експертів щодо наявності у заявника серцевої патології. Начальник СІЗО зазначив, що зазначені висновки експертів є в адміністрації СІЗО, але рекомендовані у цих висновках медикаменти у вказаному СІЗО відсутні і тому не можуть бути надані заявнику.

61. 11 січня 2001 року після переведення заявника з Київського ізолятора тимчасового тримання він був обстежений лікарем медичної частини Київського СІЗО, який встановив, що заявник страждає на головний біль, біль у серці, а також біль у шлунку. Заявнику було призначено 15 ліків, включно з тими, які були зазначені в експертних висновках.

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

62. Відповідне національне законодавство викладено у рішенні «*Невмержицький проти України*» ((*Nevmerzhitsky v. Ukraine*), № 54825/00, пп. 53–56, *ECHR* 2005-II).

ПРАВО

I. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 3 КОНВЕНЦІЇ

63. Заявник скаржився на відсутність медичної допомоги у Житомирському СІЗО, що прирівнювалось до нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження та становило порушення статті 3 Конвенції. Зазначена стаття передбачає таке:

«Нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню».

64. Уряд зазначив, що, хоча заявник дійсно страждав на кілька нетяжких хвороб, сам факт проведення судово-медичних експертиз його стану здоров'я свідчить про турботу органів влади щодо нього. Уряд вказав, що після 11 січня 2001 року заявнику було призначено відповідне лікування, яке він отримував у Київському СІЗО. Більше того, заявник двічі відмовився від обстеження незалежними лікарями без надання пояснень такої відмови.

65. Заявник стверджував, що медичне лікування, яке він отримував під час тримання під вартою, не було адекватним. Зокрема, під час його тримання у Житомирському СІЗО він не отримував жодної належної допомоги.

66. Практика Суду за статтею 3 Конвенції, яка застосовна до цієї справи, викладена в рішеннях у справах «Коваль проти України» ((*Koval v. Ukraine*), див. пункт 79) та «Мельник проти України» ((*Melnik v. Ukraine*), див. пункт 93).

67. З огляду на скарги заявника, Суд зосередить свою увагу на медичній допомозі, яка забезпечувалась під час тримання заявника під вартою в Житомирському СІЗО протягом періоду, що тривав приблизно шість тижнів — з 1 листопада до 14 грудня 2000 року.

68. На думку Суду, перед ним не стоїть питання, чи досяг біль, який заявник міг відчувати у зв'язку з різними проблемами із здоров'ям, рівня нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження відповідно до статті 3 Конвенції. Скоріше, Суд повинен дослідити, чи було надано заявнику з огляду на його проблеми зі здоров'ям медичне лікування під час тримання під вартою, як цього вимагає стаття 3 Конвенції. Так, згідно з цим положенням держава несе відповідальність за благополуччя осіб, які тримаються під вартою, та органи влади зобов'язані забезпечити таких осіб захистом, що вимагається (див., серед багатьох інших, рішення у справі «Кудла проти Польщі» (*Kudla v. Poland*), [ВП], № 30210/96, п. 94, *ECHR* 2000XI, та у справі «Невмерзницький проти України» (*Nevmerzhitsky v. Ukraine*), яка згадувалась вище, п. 81).

69. Інформація, яка була надана сторонами, підтверджує той факт, що протягом тримання під вартою заявник хворів на раніше набуті посттравматичну енцефалопатію, ерозивну дуоденопатію з дуоденогастральним рефлюксом, а також серцеву патологію.

70. Замінювати висновок національних експертів щодо оцінки тяжкості хвороб заявника та можливого ризику погіршення його стану не є завданням Суду (див., *mutatis mutandis*, згадане вище рішення у справі «Невмержицький проти України» (*Nevmerzhitsky v. Ukraine*), п. 73, та рішення від 31 березня 2005 року в справі «Адалі проти Туреччини» (*Adalı? v. Turkey*), № 38187/97, п. 213). У цій справі Суд зазначає, що після того, як заявника було взято під варту, його було обстежено фахівцями різних медичних установ, які дійшли висновку, що заявник може триматись під вартою та повинен отримувати лікування (див. пункт 56 вище). На думку Суду, це є вагомим свідченням того, що національні медичні експерти самі вважали захворювання заявника достатньо серйозними.

71. Ще одним підтвердженням серйозності хвороб заявника можна вважати той факт, що після повернення заявника до Київського СІЗО йому знову було призначено велику кількість ліків (загалом п'ятнадцять), включно з тими, про які йшлося у попередніх експертних висновках.

72. В підсумку Суд зазначає, що заявник не отримував належного лікування протягом періоду, який за обставин справи можна вважати значним, а саме протягом шести тижнів.

73. Безсумнівно, адміністрація СІЗО була ознайоmlена з висновками медичної експертизи, в яких було зазначено, що заявник міг триматися під вартою тільки у разі, якщо йому буде забезпечено необхідне медичне лікування. Пояснення національних органів ненадання заявнику необхідних медикаментів їх відсутністю в аптеці СІЗО є незадовільними. Фактично Уряд не надав жодного доказу того, що протягом тримання заявника під вартою у Житомирському СІЗО йому взагалі забезпечувався будь-який медичний догляд.

74. Суд вважає, що залишення особи, яка тримається під вартою, без належного медичного лікування, призначеного медичними експертами з огляду на стан її здоров'я, протягом значного періоду та без задовільного обґрунтування прирівнюється до нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження у світлі статті 3 Конвенції.

II. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 5 КОНВЕНЦІЇ

75. Заявник скаржився, що його тримання під вартою було незаконним та надмірно тривалим. Суд вважає, що ці скарги мають розглядатися відповідно за підпунктом «с» пункту 1 статті 5 та пу-

нктом 3 статті 5 Конвенції, які у відповідних частинах передбачають таке:

«1. Кожен має право на свободу та особисту недоторканність. Нікого не може бути позбавлено свободи, крім таких випадків і відповідно до процедури, встановленої законом:

<...>

(с) законний арешт або затримання особи, здійснене з метою допровадження її до компетентного судового органу за наявності обґрунтованої підозри у вчиненні нею правопорушення або якщо обґрунтовано вважається необхідним запобігти вчиненню нею правопорушення чи її втечі після його вчинення;

...

3. Кожен, кого заарештовано або затримано згідно з положеннями підпункту «с» пункту 1 цієї статті, має негайно постати перед суддею чи іншою посадовою особою, якій закон надає право здійснювати судову владу, і йому має бути забезпечено розгляд справи судом упродовж розумного строку або звільнення під час провадження. Таке звільнення може бути обумовлене гарантіями з'явитися на судове засідання».

А. Стверджуване порушення підпункту «с» пункту 1 статті 5 Конвенції

76. Уряд стверджував, що повторне затримання заявника було відповідно до процедури, встановленої законом. Більш того, незаконна та необґрунтована постанова Печерського районного суду про звільнення заявника була скасована судом вищої інстанції.

77. Заявник вважав, що тримання його під вартою було свавільним та незаконним.

78. Суд знову наголошує на тому, що вирази «законний» і «відповідно до процедури, встановленої законом» у пункті 1 статті 5, по суті, відсилають до національного законодавства і зобов'язують забезпечувати дотримання матеріально-правових та процесуальних норм закону. Хоча саме національні органи, передусім, суди мають тлумачити та застосовувати національний закон, інша ситуація має місце у справах, де недотримання закону становить порушення Конвенції, як, наприклад, за пунктом 1 статті 5. У таких справах Суд може і повинен здійснити відповідні повноваження щодо перевірки, чи був дотриманий національний закон.

79. Однак «законність» тримання під вартою за національним законом хоч і важливий, але не вирішальний чинник. Додатково Суд повинен переконатись, що тримання під вартою упродовж періоду, який розглядається, відповідало меті пункту 1 статті 5, яка полягає в недопущенні позбавлення особи свободи в свавільний спосіб. Суд також повинен дослідити, чи відповідає Конвенції сам національний закон, включно з загальними принципами, які викладені чи впливають із неї.

80. Стосовно цього останнього питання Суд наголошує, що, коли йдеться про позбавлення свободи, надзвичайно важливо, щоб було дотримано загального принципу юридичної визначеності. Отже, важливо, щоб умови, за яких відповідно до національного законодавства здійснюється позбавлення свободи, були чітко сформульовані і щоб застосування цього закону було передбачуваним тією мірою, щоб він відповідав стандарту «законності», передбаченому Конвенцією,— стандарту, що вимагає, щоб усе законодавство було сформульовано з достатньою чіткістю, яка дозволяє особі — при потребі з допомогою відповідної консультації — передбачити достатньою за даними обставинами мірою наслідки, до яких може призвести дана дія (див. рішення у справі «*Барановські проти Польщі*» (*Baranowski v. Poland*), № 28358/95, §§ 50–52, *ECHR* 2000III).

81. 27 березня 2000 року за апеляційною скаргою заявника Печерський районний суд скасував санкцію прокурора від 20 січня 2000 року на взяття заявника під варту, вказавши, що у справі немає доказів того, що у разі звільнення заявник переховуватиметься від слідства або перешкоджатиме встановленню істини у справі. Цього ж дня, не звільняючи заявника з під варту, слідчий знову затримав його за підозрою у причетності до іншого епізоду розкрадання державного майна в особливо великих розмірах. 10 квітня 2000 року, розглянувши протест заступника Генерального прокурора, Київський міський суд скасував постанову суду від 27 березня 2000 року та залишив без змін зазначену санкцію прокурора від 20 січня 2000 року.

82. 27 грудня 2000 року Печерський районний суд скасував санкції прокурора від 20 січня 2000 року та 27 березня 2000 року на взяття заявника під варту та знову встановив, що у справі немає достатніх доказів того, що у разі звільнення заявник переховуватиметься від слідства і суду або перешкоджатиме встановленню істини у справі. Наступного дня заявника, який ще перебував під вартою, знову було затримано та обрано щодо нього запобіжний захід у виді взяття під варту за підозрою у причетності ще до одного епізоду розкрадання державного майна. 15 січня 2001 року за протестом прокурора Київський міський суд скасував цю постанову Печерського районного суду. Заявник скаржився на те, що його затримання 28 грудня 2000 року було незаконним.

83. Суд зазначає, що немає підстав вважати, що взяття заявника під варту 27 березня та 28 грудня 2000 року не відповідає національним процесуальним нормам, застосованим на той час. В обох випадках взяття під варту було санкціоновано компетентним прокурором щодо особи, яку було обвинувачено у вчиненні злочину, за який передбачалось покарання у виді позбавлення волі строком більше одного року. Відповідні санкції було дано у той самий день, коли заявника було затримано, тобто протягом передбаченого триденного строку.

84. Далі Суд погоджується, що відповідні положення Кримінально-процесуального кодексу становили чіткий та передбачуваний юридичний базис для ув'язнення заявника. Крім того, заявника було взято під варту на підставі «обґрунтованої підозри» у вчиненні правопорушення та з метою допровадження його до компетентного судового органу.

85. Суд звертає увагу, що в обох випадках взяття заявника під варту було санкціоновано після винесення компетентним судом постанови про його звільнення. Дійсно, формально в якості підстави було використано обвинувачення, відмінні від тих, що були підставою для попереднього взяття під варту, хоча всі ці обвинувачення склали частину одного розслідування декількох епізодів розкрадання державного майна в особливо великих розмірах. Більше того, справи за обвинуваченнями, які були підставою для повторного затримання заявника, були об'єднані в одне провадження з первісною справою ще у березні 2000 року.

86. Також Суд зазначає, що якщо у першому випадку затримання та взяття під варту заявника було санкціоновано у той самий день, коли заявник ще тримався під вартою, то у другому випадку заявник залишався ув'язненим протягом дня без жодних підстав, доки не було прийнято рішення затримати його повторно. У цьому зв'язку Суд знову нагадує, що адміністративні формальності, пов'язані зі звільненням особи з-під варти, не можуть виправдати затримку звільнення тривалістю більше кількох годин (див. рішення від 6 вересня 2007 року в справі «*Кучерук проти України*» (*Kucheruk v. Ukraine*), № 2570/04, п. 191, та рішення від 30 січня 2003 року в справі «*Ніколов проти Болгарії*» (*Nikolov v. Bulgaria*), № 38884/97, п. 82).

87. До завдань Суду не входить оцінювати стратегію, яку обрали слідчі органи у кримінальному провадженні, проте ситуація, яка була описана вище, явно свідчить про те, що у двох випадках державні органи використали дуже схожі обвинувачення, які вже були частиною однієї кримінальної справи щодо заявника, як привід для залишення заявника під вартою, долаючи таким чином дію постанов суду про звільнення заявника. Очевидно, що національне законодавство чітко не регулювало таку ситуацію та не передбачало достатніх гарантій проти зловживання.

88. На думку Суду, в світлі всіх цих обставин, взятих разом, поведінка органів прокуратури щодо забезпечення тримання заявника під вартою після ухвалення Печерським районним судом постанов про його звільнення не сумісна з принципом юридичної визначеності та є свавільною, а також суперечить принципу верховенства права.

89. Отже, Суд встановлює, що два повторних затримання заявника органами слідства та подальше його взяття під варту після постанов

суду про скасування санкцій прокурора становлять порушення пункту 1 статті 5 Конвенції.

В. Стверджуване порушення пункту 3 статті 5 Конвенції

90. Заявник скаржився на необґрунтованість тривалості тримання його під вартою.

1. Доводи сторін

91. Уряд стверджував, що за обставин справи тривалість тримання заявника під вартою, яка складала 24 з половиною місяця, була розумною. Уряд наголошував, що, продовжуючи строки тримання заявника під вартою, прокурори посилались, серед іншого, на небезпеку того, що заявник переховуватиметься від слідства або перешкоджатиме встановленню істини у справі. У зв'язку з цим Уряд зазначив, що такі побоювання були виправдані тим, що заявник мав три закордонні паспорти (один Російської Федерації та два України, включаючи службовий паспорт), що його сім'я проживала в Естонській Республіці, що він мав декілька рахунків у іноземних банках; крім того, заявника було обвинувачено у вчиненні злочинів за співучасті з особами, які на той час перебували на волі.

92. Також Уряд стверджував, що тривалість тримання заявника під вартою виправдовувалась складністю справи, а саме заявника було обвинувачено у вчиненні чотирьох окремих злочинів, три з яких стосувались складного економічного шахрайства та міжнародних трансакцій. Органами влади було проведено низку слідчих дій, які потребували багато часу, зокрема, проводились бухгалтерські експертизи, іноземним правоохоронним органам надсилались запити щодо надання фінансової документації, яка потім опрацьовувалась. Після направлення справи до суду заявник звернувся з клопотанням про надання матеріалів справи для ознайомлення, яке було задоволено. Таким чином, держава не повинна нести відповідальності за період з 20 липня до 26 вересня 2001 року, коли заявник та його захисники ознайомлювались з матеріалами справи. У Святошинському районному суді розгляд справи тривав 3 місяці, протягом цього періоду було проведено 9 судових засідань, під час яких були допитані свідки, розглянуто 5 клопотань захисників заявника та винесено 3 постанови про привід свідків.

93. Заявник скаржився на те, що державні органи не забезпечили йому можливості негайно постати перед суддею для вирішення питання щодо законності тримання його під вартою. Далі заявник оскаржував розумність тривалості його тримання під вартою, стверджуючи, що під час подальшого судового розгляду справи стало очевидно,

що вісімнадцятимісячне досудове слідство не надало переконливих доказів його вини.

2. Оцінка Суду

94. Строк тримання заявника під вартою тривав з 17 січня 2000 року до 1 лютого 2002 року. Відповідно період, що береться до уваги, становить 2 роки та 15 днів.

95. Суд звертає увагу, що національні органи влади надали три основні підстави продовження строку тримання заявника під вартою, а саме наявність обґрунтованої підозри, що заявник вчинив тяжкі злочини, стосовно яких його було притягнуто як обвинуваченого, існування ризику того, що заявник переховуватиметься від слідства або перешкоджатиме встановленню істини у справі. У зв'язку з цим Суд нагадує, що такий фактор, як існування обґрунтованої підозри у вчиненні особою злочинів, хоч і є відповідним, але не може бути єдиною підставою для виправдання тривалого періоду тримання під вартою (див., *inter alia*, рішення від 18 грудня 1996 року у справі «*Скотт проти Іспанії*» (*Scott v. Spain*), *Reports of Judgments and Decisions* 1996VI, п. 78). Відповідно Суд має встановити, чи виправдовують позбавлення свободи інші підстави, наведені судовими органами.

96. Національні суди не дійшли згоди у питанні, чи існували підстави, які виправдовують взяття заявника під варту. Печерський районний суд вважав, що немає ризику того, що обвинувачений може перешкоджати встановленню істини або переховуватиметься від слідства, тоді як Київський міський суд вважав, що такий ризик існує. Існування ризику ухилення заявника від слідства обумовлювалось наявністю у нього подвійного громадянства (Російської Федерації та України) та, відповідно, декількох закордонних паспортів, а також тим, що заявник проживав у м. Києві, у той час як його місце проживання було офіційно зареєстровано у м. Дніпропетровську, крім того, він мав банківські рахунки в Естонській Республіці і там же мешкала його сім'я.

97. Суд, припускаючи, що на початковому етапі ці обставини були відповідними та достатніми, зазначає, що ризик ухилення заявника від слідства зменшувався з плином часу його тримання під вартою (див. рішення від 7 квітня 2005 року в справі «*Калежа проти Мальти*» (*Calleja v. Malta*), № 75274/01, п. 108). До того ж, оскільки провадження продовжувалось та процес збирання доказів закінчувався, ризик знищення доказів також ставав менш відповідним (див. згадане вище рішення у справі «*Невмержицький проти України*» (*Nevmerzhitsky v. Ukraine*), п. 136).

98. Однак, після ухвалення Київським міським судом постанови від 15 січня 2001 року тримання заявника під вартою було продовжено

без зазначення конкретних фактичних обставин, що вказували б, що ризики, на які посилались, є актуальними протягом відповідного періоду (див. рішення від 11 липня 2000 року в справі «Тжаска проти Польщі» (*Trzaska v. Poland*), № 25792/94, п. 65). Також Суд зазначає, що у згаданій вище постанові Київський міський суд вказав, що він не бачить причин, чому заявник не може триматися під вартою лише на підставі тяжкості злочину. Така підозра у вчиненні заявником інкримінованих йому злочинів була єдиною підставою, на якій ґрунтувалась постанова Святошинського районного суду від 1 листопада 2001 року про тримання заявника під вартою протягом судового розгляду. Ґрунтуючись на зазначеному вище, Суд зазначає, що державні органи не показали, що підстави, які виправдовували тримання заявника під вартою, продовжували існувати протягом усього періоду позбавлення свободи (для порівняння та протиставлення див. рішення від 29 липня 2004 року в справі «Гевізович проти Німеччини» (*Gevizovic v. Germany*), № 9746/99, п. 40).

99. Також Суд зауважує, що жоден з альтернативних заходів щодо забезпечення явки заявника до суду не був в достатній мірі розглянутий національними органами влади (див. згадане вище рішення у справі «Невмержицький проти України» (*Nevmerzhitsky v. Ukraine*), п. 137). Так, 10 квітня 2000 року Київський міський суд вирішив, що розгляд скарги заявника щодо санкції прокурора на взяття його під варту не належав до компетенції суду на стадії досудового слідства, оскільки в ній заявник просив розглянути можливість обрати інший запобіжний захід (див. пункт 19 вище).

100. Підсумовуючи викладене вище, Суд зазначає, що підстави, на які органи влади посилались як на виправдання тримання заявника під вартою більше двох років, хоча на початковому етапі могли вважатися відповідними і достатніми, але із впливом часу перестали бути такими. За цих обставин немає необхідності досліджувати, чи проводилось розслідування з достатньою сумлінністю.

101. Таким чином, було порушення пункту 3 статті 5 Конвенції.

III. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ ПУНКТУ 1 СТАТТІ 6 КОНВЕНЦІЇ

102. Заявник стверджував, що його право «на розгляд справи упродовж розумного строку» не було дотримано і, відповідно, мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції, відповідна частина якого передбачає таке:

«Кожен має право на ... розгляд його справи упродовж розумного строку ... судом, ..., який ... встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення».

103. Сторонами не заперечувалось, що провадження почалось 11 січня 2000 року, коли стосовно заявника було порушено кримінальну справу. По суті провадження досі триває у Генеральній прокуратурі. Відповідно Суд зазначає, що провадження триває понад вісім років.

104. Уряд повторив свої зауваження, які наводились відносно пункту 3 статті 5. Зокрема, Уряд звернув увагу на складність справи, оскільки вона стосувалась складних фінансових питань та міжнародних трансакцій, у зв'язку з чим слідчі призначали низку бухгалтерських та інших експертиз, а також звертались за допомогою до іноземних правоохоронних органів. Ці обставини могли пояснити тривале досудове слідство щодо інкримінованих обвинувачень. Як тільки справа була готова до судового розгляду, суд розглянув її в належний час та без необґрунтованої затримки. Після повернення справи Верховним Судом на додаткове розслідування органами влади були проведені кілька експертиз, допитувались свідки та проводилась виїмка документів. Генеральна прокуратура надіслала до державних органів Швейцарії запити щодо отримання необхідних документів.

105. Загалом, Уряд стверджував, що значних періодів бездіяльності, за які могли б нести відповідальність судові органи, у провадженні не було, відповідно не було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

106. Заявник наполягав, що його право на розгляд справи упродовж розумного строку було порушено.

107. Суд знову нагадує, що розумність тривалості провадження повинна оцінюватись в світлі обставин справи і з урахуванням таких критеріїв: складність справи, поведінка заявника та компетентних органів, важливість предмета розгляду для заявника (див., серед багатьох інших, рішення у справі «Фрідлендер проти Франції» (*Frydlender v. France*) [ВП], № 30979/96, п. 43, *ECCHR* 2000VII)

108. Суд вже встановлював порушення пункту 1 статті 6 Конвенції у подібних справах (див., наприклад, рішення у справі «Меріт проти України» (*Merit v. Ukraine*), про яке згадувалось вище, пп. 72–76).

109. Вивчивши всі доводи сторін, Суд вважає, що Уряд не надав жодного факту чи доводу, який би міг переконати його дійти іншого висновку у цій справі. Беручи до уваги свою практику з цього питання, Суд вважає, що тривалість провадження була надмірною та не відповідала вимозі «розумного строку».

Таким чином, мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

IV. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

110. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише ча-

сткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливу сатисфакцію».

А. Шкода

111. Заявник вимагав від 30 000 до 65 000 євро відшкодування матеріальної шкоди, завданої внаслідок відсторонення його від посади заступника Міністра агропромислового комплексу. Також заявник вимагав відшкодування шкоди, завданої вилученням у нього ювелірних виробів та накладенням арешту на майно, включаючи два автомобілі, квартиру у м. Києві, п'ять магазинів у м. Дніпропетровську, акції приватної компанії «Прохолода» та грошовий вклад у банку «Креді Ліоне». Заявник вимагав 155 520 євро відшкодування моральної шкоди.

112. Уряд стверджував, що відшкодування матеріальної шкоди, яке вимагає заявник, не стосується предмета розгляду справи. Крім того, заявник не довів, що він коли-небудь обіймав посаду заступника Міністра агропромислового комплексу. Ювелірні вироби були вилучені та на рахунок накладено арешт відповідно до закону з метою забезпечення цивільного позову у кримінальній справі. На машини та квартиру було накладено арешт з тієї самої підстави, це майно знаходилось у користуванні заявника та членів його родини. Не було жодної інформації, що заявник володів будь-яким майном у м. Дніпропетровську.

Уряд вважав, що сума відшкодування моральної шкоди, яку вимагав заявник, є надмірною.

113. Суд, як і Уряд, не вбачає причинно-наслідкового зв'язку між встановленим порушенням та заявленою матеріальною шкодою. Відповідно він відхиляє цю вимогу. Що стосується відшкодування моральної шкоди, Суд вказує, що він визнав порушення статей 3, 5 та 6 Конвенції у цій справі. Враховуючи схожі заяви у своїй практиці та здійснюючи оцінку на засадах справедливості, Суд присуджує заявнику 5000 євро компенсації моральної шкоди разом з будь-яким податком, який може бути нараховано на зазначену суму (див. згадані вище рішення у справах «Невмержицький проти України» (*Nevmerzhitsky v. Ukraine*), п. 145; «Коваль проти України» (*Koval v. Ukraine*), п. 130, та «Хохліч проти України» (*Khokhlich v. Ukraine*), п. 228).

С. Судові витрати

114. Заявник вимагав 130 000 євро компенсації судових витрат, які були понесені в Суді.

115. Уряд зазначив, що ці вимоги є надмірними. Крім того, немає підтвердження, що заявник фактично поніс такі витрати у національному провадженні.

116. Суд нагадує, що для включення витрат у суму, присуджену відповідно до статті 41, має бути встановлено, що ці витрати були необхідними і фактично понесеними з метою запобігти порушенню або отримати відшкодування за те, що було визнано порушенням Конвенції, а також що розмір витрат був обґрунтованим (див. рішення у справі «Нільсен та Йонсен проти Норвегії» (*Nilsen and Johnsen v. Norway*), [ВП], no. 23118/93, п. 62, *ECHR* 1999VIII). Щодо цієї справи Суд зазначає, що скарги заявника були частково визнані неприйнятними. Загалом, Суд визнає суму, яку вимагає заявник як компенсацію судових витрат, надмірною та вважає, що не було доведено, що ці витрати були необхідними і обґрунтованими.

117. Ґрунтуючись на зазначеному вище, Суд не може присудити всю суму, яку вимагав заявник. Вирішуючи на засадах справедливості, Суд присуджує заявнику 3000 євро компенсації судових витрат разом з будьяким податком, який може бути нараховано на зазначену суму.

Д. Пеня

118. Суд вважає за доцільне призначити пеню, що нараховується на підставі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД

1. *Постановляє* п'ятьма голосами проти двох, що мало місце порушення статті 3 Конвенції.

2. *Постановляє* одноголосно, що мало місце порушення пункту 1 статті 5 Конвенції.

3. *Постановляє* одноголосно, що мало місце порушення пункту 3 статті 5 Конвенції.

4. *Постановляє* одноголосно, що мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції щодо права на «розгляд справи упродовж розумного строку».

5. *Постановляє* одноголосно, що:

(а) протягом трьох місяців з дня, коли рішення стане остаточним відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держававідповідач має сплатити заявнику такі суми:

(i) 5000 (п'ять тисяч) євро відшкодування моральної шкоди разом з будьяким податком, який може бути нараховано на зазначену суму;

(ii) 3000 (три тисячі) євро компенсації судових витрат разом з будьяким податком, який може бути нараховано на зазначену суму;

(b) зазначені суми мають бути конвертовані у національну валюту державивідповідача за курсом на день здійснення платежу;

(c) зі спливом зазначеного тримісячного строку і до повного розрахунку на ці суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в цей період, плюс три відсоткові пункти.

6. *Відхиляє* одногосно інші вимоги заявника щодо справедливої сатисфакції.

Вчинено англійською мовою та повідомлено письмово 6 листопада 2008 року відповідно до пунктів 2 і 3 правила 77 Регламенту Суду.

Клаудія ВЕСТЕРДІК
Секретар

Райт МАРУСТ
Голова

Згідно із пунктом 2 статті 45 Конвенції та пунктом 2 правила 74 Регламенту Суду до цього рішення додається спільна частково окрема думка суддів Маруст та БерроЛефевр.

Р. М. (R. M.)
К. В. (C. W.)

Спільна частково окрема думка суддів Маруст та Берро-Лефевр

Ми не погоджуємося з висновком більшості щодо того, що мало місце порушення статті 3. На нашу думку, факти у справі не дозволяють нам дійти висновку, що втручання досягло межі, що вимагається для встановлення порушення цієї статті. Ми також вважаємо, що доказова база для встановлення порушення згідно зі статтею 3 є недостатньою.

Сторони не заперечують того факту, що заявник мав певні проблеми зі здоров'ям, і ми також з цим погоджуємось. Не має значення, чи вони були спричинені травмою, яка була отримана 20 років тому, коли заявникові було п'ятнадцять років, чи вони були наслідком обвинувачень, висунутих проти нього, обтяженим загальними умовами його тримання. Фактом є те, що лікарі призначили йому ліки для того, щоб якось полегшити дискомфорт та можливі болі.

У той же час ми не можемо не зазначити, що розлади, на які було вказано лікарями та які було відображено у фактах, мали скоріш загальний характер та не уточнялися. Заявник почав отримувати медичну допомогу через кілька місяців після того, як його було затримано. Оскільки у висновку судово-медичної комісії (див. п. 56 рішення) заявникові було поставлено діагноз посттравматична енцефалопатія, ерозивна дуоденопатія з дуоденогастральним рефлюксом, а також серцева патологія, яка спричиняла головний біль та тремтіння рук, йому були призначені ліки та дієта. При переведенні до іншої установи призначені ліки не надавались протягом шести тижнів, оскільки їх у тій установі не було. Ця ситуація дала Палаті підставу дійти висновку, що ненадання органами влади заявникові призначених раніше ліків досягло того рівня тяжкості, який вимагає захисту згідно зі статтею 3.

Ми погоджуємося з тим, що Судові не належить замінювати своїм висновком висновок національних експертів, що стосується аналізу серйозності проблем заявника зі здоров'ям та можливих ризиків їх ускладнення. У той же час ми вважаємо, що *onus probandi* все ж таки лежить на заявникові, якому належало довести, що він *de facto* зазнав наслідків, які вимагають захисту за статтею 3 та досягли рівня тяжкості, який для цього вимагається.

Ми не бажаємо применшити або знецінити можливі страждання заявника. Але ми повинні вказати на те, що стверджені ним страждання та дискомфорт є гіпотетичними та не підтверджуються будь-якими фактами або документами, що відносяться до відповідного періоду (коли він тримався у Житомирському СІЗО з 1 листопада до 14 грудня 2000 року). Заявник не надав будь-яких доказів того, що протягом цих тижнів у нього були серйозні проблеми зі здоров'ям, що він потребував термінової медичної допомоги або навіть просив про допомогу чи ліки, або скаржився на відсутність будь-якої допомоги. Він почав скаржитися тільки пізніше, з 11 січня 2001 року, коли був оглянутий лі-

карем в Київському СІЗО. З огляду на це, ми вважаємо, що загального посилення на *ex post facto* скарги щодо невизначених страждань та відсутності «будь-якої належної допомоги» (див. п. 64 рішення) не достатньо для того, щоб визнати порушення статті 3.

Підсумовуючи, ми не заперечуємо, що такі ситуації, як ця, містять певні проблеми. Проте, на нашу думку, ми повинні бути більш обережними, коли визнаємо порушення статті 3 на нечітких, загальних та/або гіпотетичних підставах. Нам здається, що такі ситуації скоріш повинні розглядатись за статтею 8 як такі, що містять втручання у приватне життя, фізичну цілісність та благополуччя особи.